

KÖZMŰVELŐDÉS.

AZ ERDÉLYI RÓM. KATH. IRODALMI TÁRSULAT HETI KÖZLÖNYE.

Felelős szerkesztő:

ZLAMÁL ÁGOST.

Szerkesztőtársak:

Eróss József.

Szilveszter Ferenc, dr.

Péter János dr.,

Wagner Sándor.

HUSZONHARMADIK ÉVFOLYAM.

2901

A TÁRSULAT TULAJDONA.

GYULAFEHÉRVÁRT.

NYOMATOTT PAPP GYÖRGYNÉL A PÜSP. LYC. KÖNYVNYOMDÁBAN.

1900.

Tartalomjegyzék.

Önálló cikkek.

	Lapszám
Az iskolák államossítása	1.
Megnyitó beszéd a szeben-fogarasi esper. kerület koro- nagyülésén. (1899. dec. 5.) Gidófalvy Gergely	2.
A spirítizmus terjedése Csíkbán. Boeskor Ferenc	4.
A kath. sajtó	9.
A szentmihálykői zárdának felfedezéséről. Cserni Béla	10.
Tarlózás a belső-szolnoki esper. ker. történetéből. Kovács Gyárfás	11. 44. 52. 100.
„Erdélyi püspök”. I. Gy	17.
Az erdélyi róm. kath. Irodalmi társulat alapszabályai	18.
A kath. sajtó. E.	25.
A művészeti oktatás kérdése a középiskolákban Rass Károly	26.
Főpásztori körlevél a szent évről	33.
Keresztény latin és görög szerzők a középiskolában Erdélyi Károly dr.	36.
Az országos autonómiai kongresszus. E.	41.
Bolla Márton mint kolozsvári tanár és házfőnök 1799. Erdélyi Károly dr.	42. 50. 60.
„Sententia ex informata conscientia.” Lukács Antal dr.	49. 58. 68. 76. 84.
A 900 esztendőös ker. Magyarország. Eröss József	57.
Püspök urunk ő Méltóságának nagybőjti körlevele	65.
Az iskolai olvasmányok és az ifjus. könyvtárak szét- osztása. Péter János	70.
Püspök urunk körlevele a szent év stb. megünneplé- séről a gymnasiumokban és iskolákban	75.
Tanulók kirándulásai. Wagner Sándor	77. 94.
Magyarország zsidó sajtója X.	83.
Ker. hitelszövetkezetek és társulatok. E.	91.
A korszellem hatása népünk életére és annak ellen- súlyozása. László János	92.
Ávéd Jakó	99.
Szabad-e az anyanyelvet használni a szentségek ki- szolgáltatásánál — és minő jogon? Kiss András	108.
Stabat Mater	109.
Husvétii gondolatok (rt.)	115.
A Rubens kép előtt. Esztegar Gergely	116.
Az erdélyi egyházmegyei ált. tanítóegyesület. (1879—1881.) Péter János	123. 231.
Ev. ref. Evangyeliomi Tudomány. Rokkant	124.
Az erd. r. k. egyházmegyei ált. tanítóegyesület alap- szabályai	132.
Római znrándoklat	139.
Az erdélyi r. k. Státus uradalmainak jószággazdája	140.
A ker. társadalom és a papság	147.
Imádkozunk! Tódor István	148.
Empleománia. Czirbusz Géza dr.	155.
Minő eszközök segélyével lehet a vallásosságot és szorgalmat a gyermekek szívében biztosítani? Kolumbán Ágoston	156. 165.

	Larszám
A kormány és az illem	237.
Hit és hitetlenség. M.	163.
Verancsics Erdélyről. Rácz Miklós	164.
Az „erdélyi püspök” címe	171.
Isten ege alatt	172.
A magyar katholicizmus ünneplése. Czirbusz Géza dr. † Steinczer Ede. E. J.	179. 180.
Helytelen címzések. (E—m.)	187.
A szülőkhöz. Spaller József.	188.
Országos katholicus kongresszus	195.
Az amerikai népoktatás. Péter János	196.
Néppárti gyűlések Erdélyben	203.
Megnyitó beszéd a torda-aranyosi esper. kerület koro- nagyülésén (1900. május 17.) Kovács Lajos	204.
Az önbizositásról. Szentpéteri János	205. 212.
A szebeni prépostság és katri apátság egykori javai s néhány más kétes hovátartozásu helység. Kiss Bálint.	211. 219. 229.
Straubert Ödön. W. S.	220.
Az erd. r. k. Státus gymnasumai az Értesítők sze- rint	221. 232. 247. 256. 263. 272. 287.
A nagyvernyeji oltáregyesület alapszabályai	223.
A csíksomlyói papi lelkigyakorlaton résztvettek névsora	223.
A katholicismus Angolországban	230.
A csíksomlyói tanári és tanítói lelkigyakorlaton részt- vettek névsora	233.
A magyarországi lat. és gör. szertart. róm. kath. ta- nítók segélyalapja vagyoni kimutatása.	238.
A mi bajaink. Laicus	245.
Hegedűs a székeleyekért. T.	247.
Főpásztori körlevél Nagyboldogasszony s szt. István ünnepei megüléséről	253.
A XIX. század családi tűzhelye. Verus.	255. 262.
Kilencszáz év	261.
A kilencszázados magyar kereszténység ünnepei	269.
Az országos kath. nagygyűlés határozatai 270. 278. 285. Az eucharisztikus kongresszus	271.
Főpásztori körlevél a Kolozsvárt tartandó hálaadó ünnepről	277.
A gyulafehérvári papi lelkigyakorlatokon résztvettek névsora	280.
A tanév kezdetén	293.
A kathol. tanítók ünnepi kongresszusa	294.
Papok a papokhoz Szilner József	295.
Fogarasy Mihály püspök emléke. Péter János	301.
Az irodalom, és a kath. papok E. K.	302.
A kath. legényegyletek orsz. Szövetségének értekezlete	303.
A növendékpapság jubiléris ünnepélye	309.
Magyar szentkép-ípar	311.
Tennivalók a kath. középiskolákban. Erdélyi Károly dr.	317. 327.
A lat és gör. szertart. r. k. tanítók segély alapja ki- mutatása	318. 328.

Főpásztori körlevél a kolozsvári jubiláris ünnepség sorrendjével	325.
Az erdélyi autonomia. (Az Igazg. Tanács Jelentéséből)	326.
A szentbenedeki várkastély. Kovács Gyárfás	333. 344.
Elnöki beszéd a csiki r. k. tanítóegylet jubiláris diszgyűlésén. (Csik Somlyó 1900. okt. 9.) Baka József	335.
Püspök urunknak a státusgyűlést megnyitó beszéde	341.
Státusgyűlés	342. 349. 358. 366.
Eszevesztőség Csikmegyében X. Y.	347.
Eucharistikus értekezet Kolozsvárt. Prokupek Sámuel	351.
Halottak napján. E.	352.
Fegyelmetlenség. (W.)	357.
Szentségimádó papok társulatáról. Soóthy Gyula	359. 368.
Színházaink	365.
Az új országház. Csányi Károly	367.
Üdvös tanácsok. Soóthy Gyula	369.
A kath. egyház mint a magyar nemzet 900 éves tanítója. Csiky Miklós.	373.
Ünnepi beszéd a kolozsvári főnevelő-intézet egyet. hallgatói Szt. Imre ünnepélyén (1900 nov. 5.) Kiss Menyhért	375.
Refleksiók a Vörösmarty ünnepén. B.	381.
Fogarasy Mihály mint paedagogus. Péter János	383. 392.
Egy hitvalló. C—s.	384.
Katolikus körök. (E—m.)	384.
XIII. Leó pápa körlevele a Megváltóról	389. 397.
† Möller Ede. Z. A.	398.
A tanítói önképzésről. Tódor István	401.
Dicsőség . . . Békesség	405.
A század alkonyán. C—s.	413.
A magyar katolicismus kilencszázados évfordulóján. Kopacz Gergely	415.

T á r c a.

a) Költemények.

Jézus legszentebb Nevének ünnepén. Zalányi Ida	13.
Miserere mei. Burger Arthur	101.
Feltámadunk . . . B. Gy.	118.
Hít, remény, szeretet. Fülöp Árpád	140.
Estharangszó. Burger Arthur	150.
Türelm. Munkásság. Tudás Szerénység. Fülöp Árpád	157.
Tavasszal. Tatai	158.
Jubilaeumi gondolatok. Embery Árpád	166.
Lelkem tehozád vágy, tehozád Istenem! Mondusz	189.
Kápolna	207.

b) Prózák.

S. Stefano Rotondo. Romanus	28.
Talán mégis csak kár volt. — o — f	45.
San Bonaventura. Romanus	53.
S. Maria Liberatrice. Romanus	79.
A kaméliacsokor. (Rómából) Tóli	86. 95. 102.
Nézeteltérések. Schwarczel Adél	110.
Statis ad S. Crucem in Jerusalem. Romanus	118.
Úti emlékek Olaszországból. Schwarczel Adél	127.
Oththon M. M.	142.
A gyermek őrzoangyala. ford. Tóli	158.
Ostia. Romanus	173.
Ezenlőség — a katakombák mélyén! Romanus	199.
Santi Petri ad Vincula. Romanus	299.
Az oberammergaui passiójáték. Hazavágyó	248.
Füredi levél Vicarelloból. R.	364.
A magyarok megtéréséről. Szt. István király E. K.	273.

Carcer Mamertinus. Romanus	281.
A halál küszöbén	296.
Sancta Caecilia. Romanus	406.

Kisebb közlemények.

Hírek a katolikus világból	513.
Szeben-fogarasi esp. ker. koronagyűlés (1899 dec. 5.)	6.
Tanítógyűlés Bőben	14.
Spiritizmus és kalvinizmus Gyergyóban. Ferenczi Károly	21.
Oltárszentelés Nagyágon Veteran	21.
A kath. egyház a század végén. R.	30.
A legújabb községi hitelszövetkezet	37.
„Te klerikális.“ (K. E.)	46.
Beszégetes Majláth püspökkel. (Magyar Polgár)	54.
Egy elkelt haddokló. P. Sántha Angelus	55. 62.
Háromszoros jubileumi ünnep Gyulafehérvárt	61.
Tanítógyűlés Gyergyó-Ujfaluban	80.
Segítő-egyesület megalakítása a csiksomlyói róm. kath. tanítóképzőben. Karácsony József	88.
Tanítógyűlés Csik Dánfalván	112.
Kaas Ivor báró a néppártban. (T. t.)	119.
A protestánsok vesztesége. (Ny. Sz.)	120.
Husvétői specialitások Székelyudvarhelyt. Bias.	129.
Fehérvásárnapp Csik-Karcfalván	134.
Egyházi statisztika Angliából. (R.)	135.
Az 1900 év és a kath. ifjúság	142.
Misszió Gyergyó-Szentmiklóson. Bagoly Mihály	142.
A kegyesrend a jeles század elején. (k—m.)	143.
Használt bélyegen épült falvak. (M. S.)	150.
Tanítógyűlés Túrben	159.
Tanítógyűlés Kézdi-Sárfalván	160.
Püspök urunk bérmautja az udvarhelyi esper. kerületben	167. 174. 189. 207.
Misszió Csik-Nagyboldogasszonyon	175.
Belső-szolnoki esp. ker. koronagyűlés. (1900. ápril 5.)	175.
A püspök ur látogatása Csikban	181.
Papnevelők ünnepélye	181.
Tanítógyűlés Szerdahelyt	182.
Örömmel a szt. ferenc. nővérek nagyszzebeni tanintézetében	190.
Ünnepély a nagyszzebeni kir. kath. Terézváházban	191.
A csiksomlyói új. ünnepélyek. (Cs. L.)	191.
Misszió Bordoson. Sándor Imre	200.
Egyházi ének és zene Deésen. Kovács Gyárfás	208.
A néppárt a Székelyföldön. (A.)	213.
Egy iskolai záró-ünnepély Brassóban. B. S.	215.
A negyedik népmisszió Gyergyóban. —cz —ly	234.
A gymies-középleki iskola megaládása	235.
Püspöki látogatás Brassóban. B. S.	240.
Petőfi-emlékünnep a kászoni fürdőn	257.
Egy orgona (Verespatakon.) Resch L. György	288.
Az erdélyi pénzintézetek	290.
Az EMKE közgyűlése	297.
Papnevelő-intézetünk kapó nája	304.
A torda-turi templomszentelés s püspök urunk Tordán. Botár Imre	305.
Erdélyi püspök urunk Szamosújvárt. E. G.	312.
Erdélyi püspök urunk Deésen. Protás	319.
A néppárt Erdélyben. (A.)	320.
Püspök urunk bérmautjából.	330. 336.
Az alkoholizmus ell. n. Vigyázó	347.
Hitélet Magyar áposon. Lebedy Janos	353.
Tanítógyűlés Csik-Jenőfalván	360.
Jubiláris ünnepély Lemenyben. Referens	362.
Egy megható hitéleti jelenet Segesvárt. Egy világi hívő	363.
A nagyszzebeni kath. legényegylet megnyitó ünnepélye.	
Czibinparti	370.
Páduai sz. Antal tisztelete Kolozson	371.

	Lapszám
Szent misszió Marosvásárhelyt. C—s.	371.
Hivatalos hatalommal való zisszaelés. Ágoston Ignác	377.
Oltáregyleti gyűlés Kézdivásárhelyt	385.
Tanítógyűlés Csik-karcfalván	385.
Tanítógyűlés Csik-Sztléleken	386.
Fogarasi ünnepségek	394.
Tanítógyűlés Iszlóban	403.
Bucsu-ünnep és szobormegáldás Altorján. S. M.	403.
A gyulafehérvári Mária Congregatióknak küldöttsége Budapesten, Lisziczky János	407.
Tanítógyűlés Gyergyó-Szent-Miklóson. B. L.	408.
A „Pazmáneum” új kápolnája. Egy erdélyi pázmánita	409.
Templomszentelés Gyaláron. Jelenvolt	410.

Irodalom.

Könyvismertetések, ajánlások és előfizetési felhívások, ugyszintén a lapunkkal csereviszonyban álló folyóiratoknak és lapoknak rövid ismertetése csaknem minden számban.

Az irod. társulat hivatalos ügyei

	Lapszám.
Az 1900. január 3-i vál. gyűlés jegyzőkönyve	14.
Az 1900. március 7-i „ „ „	80.
Az 1900. június 11-i „ „ „	209.
Az 1900. október 5-i „ „ „	331.
Az 1900. évi jubiláris közgyűlés „	399.

Napi események.

Minden egyes számban, melyekben a tanári, tanítói stb. állásokra hirdetett pályázati s egyéb hirdetések is föllelhetők.

O. A. M. D. GL !

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

		<p>A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajukért kapják.</p>	<p>A lap szellemi részét illető cikkek a szer- kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz- tári, — az esetleges reklamációk pedig kiadóhivatainak küldendők.</p>
<p>Előfizetési díjak:</p>		<p>Kéziratokat nem adunk vissza.</p>	
Egészévre — — — — —	— 2 —		
Félévre — — — — —	— 1 —		
Negyedévre — — — — —	— 1 —		

Az iskolák államosítása.

Nyilván való, sőt már agyoncsepelt igazság, hogy az iskola, mely csak tanít, de nem nevel, feladatát nem oldja meg. A nevelésnek pedig legfőbb, talán mondhatjuk egyetlen hajlékony eszközlője a vallás-erkölyesi motívum, melyet hivatásszerűleg az egyház hirdet, tanít. Innen van, hogy mikor az állam az iskolázásra még csak nem is gondolt, — az egyháznak már meg voltak a maga iskolái minden fokozaton keresztül. Az állam csak későn, sőt sok helyen nagyon is későn kezdi felkarolni az oktatás ügyét. Igaz, hogy nagy buzgalommal, elannyira, hogy ma már monopolizálni akarja az iskolát, mint a sót, vagy a dohányt. Így esett meg, hogy *Komjáthy B.* a képviselőház pénzügyi bizottságában, midőn a közoktatásügyi tárca költségvetéséről folyt a vita, — igen nagy mondásokat engedett meg magának. A népoktatás terén — úgy mond — e nemzetnek, ha élni akar, minden felekezeti tekintetek mellőzésével az államosítás terére kell lépni. És ezt a mondást ugyan abban a gyűlésben *Farbaky* is utánzengette. Lássuk tehát, hogy áll a dolog?

Először is, ha *Komjáthy* szerint jövőendő életünk az államosítástól függ, úgy e nemzet idáig nem élt, mert nem volt államosított iskolája. Azután az állami iskola *K.* szerint jobb, mint a felekezeti. Én ezt általában tagadom. Tudjuk, hogy a felekezeti iskolák ugyanazt a materiát dolgozzák fel, mint az államiak, a felekezeti tanítók ép oly képesítést nyernek, szorgalmuk, odaadásuk nem csekélyebb. A tanításban tehát nincs különbség. Hát a nevelés, az emberiség kiformalása? Az állami iskolában nem találok imát, legföllebb „imaszerű fohászt“; a jól vezetett felekezeti iskolában rendszeren imádkoznak a gyermekek és templomba járnak; amott nem látok feszületet, itt áhitattal néznek rá a romlatlan apró szívek, miközben érzésük

nemesül, elnéjük megtermékenyül. A ki csak valamennyire ért a nevelés művészetéhez, nem mellőzheti az imát és istenességet; nem mellőzi még maga *Rousseau* sem, sőt nagyon is alkalmazza, igaz ugyan, hogy a maga módja szerint. Vagy tán a nemzeti eszme (mert ez a vesszőparipa) szenved hátrányt a felekezeti iskolában? Meglehet; csak akkor mondják meg, hogy melyikben? Hogy a szász, panszláv, lutheránus és oláh iskolák nem igen kacérkodnak a magyar nemzeti eszmével, — abban nem kételkedünk. De nagyon is merjük hangoztatni a kérdést: vajjon az államosított iskola kivetkezteti-e emez atyánkfiait nemzetiségükből vagy legalább kitépi-e a gyűlöletet szívükből irántunk? Mi részünkről a tanítás ügyének államosítását épen oly kétes eszköznek tartjuk, mint a minő az állami anyakönyvezés, vagy a minő lenne a magyar liturgia. Mert a dolog úgy áll, hogy nem az jó magyar, ki magyarul beszél, hanem az, a ki magyarul érez.

Felekezeti iskolákra van szükségünk. Ebben a tanítás mellett az érzés is ápolást nyer, a vallásos érzés úgy, mint a hazafias. S vajjon az élet, melyiket kívánja inkább? Behozták a polgári házasságot s így megfosztották vallásos jellegétől. Kimondották a felekezeti különiséget s így végeredményében törvényen kívül való fogalomra degredáltak az Istent; minduntalan előlterbe tolják a toleranciát s irtóznak a megalkuvást nem tűró vallásos meggyőződéstől; a törvényhozás, a művészet, az irodalom, maga a közélet nem veszi inspirációját a vallás örökéletű igazságaiból. Már most hol tanuljon a gyermek, az ifju vallásosságot, ha nem az iskolában, felekezeti iskolában? Mert az államiban arról szó sem lehet. Gondolják meg, hogy ma már az élet eléggé államosít, eléggé szolgálja azokat a benyomásokat, irányelveket, melyeket az állami iskola ideáljainak tart.

Megfigyelem az iskolázás eredményét, megfigyelem

a tanulókat. Az eredményből látom, hogy a tanulók hazafiassága állandóan nem esik megróvás alá. Itt-ott a felsőbb iskolákban van baj. De csak a nemzeti eszme előtérbe tolása óta. S valamint nem a régi felekezeti iskola érdeme, hogy akkor egyetemünk ifjúságát nemzetiségi ellentétek, küzdelmek izgalmainak ki nem tették, úgy bizonyára újabban nem az állami iskola hibája, hogy akadémiáink, mondjunk, oláh tendenciákkal kénytelenek olykor megküzdeni. Az ilyen felmerülő összefüggések az akció és reakció törvénye szerint fejlődnek s indítékukat a faji jellegben, a nemzetiségben, a vérben bírják s erősebb, mint az iskola, mint a politika.

De megfigyelem magukat a tanulókat is. Azt látom, hogy korán érnek, korán önállósodnak, legterhebb igájuk a tekintély igája. Pedig enélkül az iskola egy lépést sem tehet a maga útján. E nélkül nemcsak az iskola, de maga az élet sem tehet. Mert hogy tudja majd a tanultság kincsét apró pénzre váltva kiosztani a nemzet között, hogy tud mint bíró, mint hivatalnok, mint pap, mint nevelő üdvösen munkálni, hogy tud a tekintélyvel bánni az olyan, ki annak terhét viselni meg nem tanulta? S hogy ifjaink csakugyan sok elnézésre s a leggondosabb ápoló kézre szorulnak e pontnál, ezt legújabban észrevehette egyes jelenségek-ből (nem hivatkozom rájuk) az olyan, ki, mint Komjáthy, iskoláink élete iránt érdeklődik. Ebben a tekintélyben nevelni pedig a világnak semmiféle iskolája nem tud, csakis vallásos, tehát felekezeti iskola.

Tehát az iskolák államosítását ne sűrgesse senki. Hiszen az állam e tekintetben, úgy is tulságos sérénységet fejt ki. Mint a kultusz-miniszter jelentéséből látom, a múlt évben 113 állami elemi iskola létesült s ez évre még több van kilátásba helyezve. Ha tehát csakugyan szükség van az államosításra, gondoskodnak a szükségletéről eléggé. Szerintünk azonban a Komjáthy aggodalma és nagyhangú mondása teljesen céltalan. Mert szerintünk nem arra van szükség, hanem valami egyéb. És jobban teszi Komjáthy, ha a nagyhangú mondások helyett erről az egyébéről gondolkodik.

Megnyitó beszéd

a széchenyifogarasi esp.-kerül. parságnak 1899. dec. 5-én tartott koronagyűlése alkalmából.

Dicsértessék az Ur Jézus Krisztus!

Főtisztelendő kartársak!

Örömmel ragadom meg e jelen koronagyűlés alkalmát arra, hogy fűdő kedves oltártestvéreimet minden utógondolatot kizáró őszinte szeretettel üdvözöljem; örömmel annyival is inkább, mert a testvéries összefüggés nagyban

hozzá jár! ama legnemesebb érzelmeink ápolásához és fejlesztéséhez, melyre kevesebb virágot mint szűrő tövist termő nehez pályánkon oly nagy szükségünk, mely nélkül a pap szi hivatása teljesítésében egy talány, egy nagy kérdőjel, — de pályatársaival szemben is sok jóakaratot bénító teher, nyűg és akadály. E magasztos érzelmet isteni Főpapunk e rendelettel kötötte szívünkre: „praeceptum dedi vobis, ut diligatis invicem, sicut ego dilexi vos.“

Azon szeretetet értem én, mely a nagy apostol mondása szerint nem irigykedik, fel nem fuvalkodik, nem keresi önmagát, más ellen nem áskálódik, rosszat nem gondol, nem örvendez a hamisságon, örvendez pedig az igazságon; mely a türelmetlenséget, ellenszenvet az egyik, a különös partikuláris voazalmat a másik iránt kizárva, előmenetel, kor, rang, vagyon és származásra való tekintet nélkül, mindenkit, nemcsak a „per tu“ barátot, nemcsak a kedves tanuló társat, a szívességet gyakorlót, a rokont, a földit, hanem fel és lefelé mindenkit egyforma önzetlenséggel szorit keblére. Mert „si eos tantum diligitis, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne et publicani hoc faciunt? Et si salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonne et ethnici hoc faciunt.“ (Mát. V. 46. 47.) „Ego autem dico vobis: diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos: et orate pro persecutoribus et calumniantibus vos ut sicut filii patris vestri, qui in caelis est.“ (Mát. V. 44. 45.)

Aranyszabály ez, mely mindent, a rosszat is csak jóval fizetve, a farkast is szelid báránynyá változtatja; mely gyümölcsözővé teszi a szeretetet és szelid hárfabangjával a sziklát is megrepeszti; mely megtanít, hogyan tehet az érdemek legtisztább aranyát az ég számára megszerzeni. Mert „qua mensura mensi fueritis, eadem remetietur vobis, et adjicietur vobis.“ (Márk IV. 24.) S ed „si diligamus invicem Deus in nobis manet, et charitas eius in nobis perfecta est.“ (1. Joann. 4. 12.)

Igen „charitas Christi urget nos“ (2 Cor. V. 14.) hogy egymást megbesűlve, őszinte voazolomul boruljunk egymás keblére s az emberiség üdvének munkálásában kölcsönösen egymást támogassuk!

És ez az, mi a pályatársak testvéries összefüggésének még nagy fontosságát kölcsönöz, t. i. a hivatalos működési körünkbe eső tárgyak, lelkipásztori kázusok és kérések feletti eszmésere, a hitelvek és szent ténykedésekben való egyértelműség és egyformaság ápolása s főleg a kölcsönös buzdítás az Istennel való minél szorosabb egyesülésre.

Hsten „pro Christo legatione fungimur, tanquam De exhortante per nos.“ (2 Cor. V. 20.) Üdvözítünk legszentebb személyt képviseljük, az Ő szt. nevében birtetjük az evangéliumot, az Ő erejével és hatalmával felvértezve végezzük a szent ténykedéseket, áldozatot mutatunk be az oltáron, feloldozzuk a bűnök bűncseit és megnyitjuk e meyország kapuját. Csoda-e, ha Krisztus Urunk, hivatásunk e fenségére való tekintettel, minket e nagy kitüntetésre méltat: „nam non dicam vos servos, sed amicos meos?“ Az azonban mindenesetre bántalatos és minden értelmet felülmúló, megfoghatatlan nagy jelenség, hogy mi gyarló bűnös emberek Annak itt e földön való képviselőit lettünk méltatva: „qui non rapinam arbitratus est, esse se aequalem Deo“; hogy emberek lévén, — „officium exercemus angelis formidandum“, hogy emberek lévén, — „munere coelesti fungimur.“

Oh! minden földi hatalmasságot felülmuló felséges papi hivatás! „Ne mihi parres purpuram, neque vestes aureas, — mondja aranyászú szent János — umbrae sunt ista omnia, vernis que flosculis leviora. Medius stat Sacerdos inter Deum et naturam humanam, illinc venientia beneficia ad nos deferens, nostras petitiones ilinc perferens, Dominum iratum reconcilians.“ (Libr. 3. de sacerdot.)

Nines kételyem az iránt, hogy mélyen tisztelt kollegám mindenike teljes meggyőződéssel bír a magasztos hivatás fontosságáról, hogy nincs a ki saját működése körében kellő buzgótságot kifejezni ne igyekezne. De azért bármennyire is legyen az Ur szözlőjének munkása hivatása magasztosságától áthatva, bármennyire is buzogjon pietással, lelkesedéssel és a felsőbb intézetekben nyert magasabb kvalifikációval a reá bízott kötelem teljesítése s a drága lelkek megmentésében, bármennyire is privilegizált legyen valaki; mégis lehetetlen, hogy olykor ne érezze a szükségét, minél szorosabban egyesülhetni pályatársával. Avagy közülünk van-e valaki, a ki oly elbizakodottan szólhatna magáról: nekem nincs tanácsra szükségem, sem arra, hogy másnak üdvös szavai engem erősítsenek, vigasztaljanak és nehéz feladatomban terhe alatt netán csüggedő lelkemet telemek? Ilyent én elképzelni nem tudok.

Egyesülsre van tehát szükségünk főleg a mostani küzdelmes korszakban, midőn az egyedül üdvözítő vallás és egyház ellen dülő áramlatokat sok esetben még a törvény is védelmezi. Mert ellenben ha látja a világ gonosz szelleme, hogy mi egymással soha nem érintkezve, nemcsak fizice, hanem elvben és szeretetben is egymástól elszakadotunk, hogy mint a bibliai frigysekre nyit vonó állatok „mugientes“, egyik erre másik arra hűz: akkor nem nagy munkájába fog neki kerülni, kioltani a magában barangolót, mint — a füstölgő nézetet, összetörni a különködőt — mint a repedezett nádat, szétszórni minket — mint a feloldott kővet.

Ez ellen pedig csak egy mód van: az összetartozandóság közszellemének felébresztése, a testvéries egység helyreállítása. Ha ugyanis a kerület papsága összetart, ha bár a koronagyűlések kedvező alkalmát a kölcsönös eszmecsere, tanácskozás és buzdítás szempontjából megragadja s azokban pontosan részt venni becsületbeli dolognak tekinti, annyival is inkább, hogy ezt főpásztoraink nagy bölcsen el is rendelték: akkor a papság egy hatalmas falankszkszá tömörül, mely ellen hiabavaló minden küzdelem, minden szellemi dulakodás, hiabavaló az övezés, irigység, dac és erőszak a csalta világ részéről: mert legyőzhetlenné válik az a közfelfogásban és szeretetteljes összműködésben gyökerező vallási és erkölcsi egység mindent tulszárnyaló méltóságában! Koronagyűlésünk magasztos feladata tehát, a testvéries szeretet ápolása mellett az, hogy Krisztus pásztorkodásának híu teljesítésére egymást segítsük, hogy a jó példát adó feddhetetlen papi életmódra a hives lelki üdvének szeretetére egymást buzdítsuk: miként ezt kegyelmes főpásztorunk is körrendeleteiben nem egyszer szívünkre kötötte.

Es vajlon e végre minő eszközök állanak rendelkezésünkre? vajlon kibez menjünk, hogy a papi életszentség jó példáján fellelkesüljünk? Ugyan kell-e ezt szeretett kollegám előtt, qui sunt doctiores me, fejtegetnem? Mitte sapi-

entem et nihil ei dixeris! Mindazonáltal e jelen alkalomra nem tehetem, hogy egy megható ritka jelenségre, egy Istennek tetsző főpap nemes alakjára, bár egy-két vonásban, rá ne mutassak, mint ragyogó példányképet állítván szemünk elé, melyet magunk is liztosan követhetünk és melynek utánzására másokat is lelkesíthetünk.

Alig két és fél esztendeje annak, hogy koronagyűlésünkben tántoríthatlan büségünknek, őszinte szeretetünknek s ragaszkodásunknak adtuk jegy-ökönyvileg hódolatul teljes kifejezést akkor új főpásztorunk Székelyi gróf Majláth Gusztáv Károly püspök úr ő Méltósága iránt, midőn 2450—1897 számú első körlevélben püspöki trónfoglalását jelezni méltóztatott. És vajlon ezen aránylag rövid idő meynyiben igazolta a benne belyezett gyermeki bizalmat, a reményteljes várakozást?

Ime, nem mint egy kis csermely, mely elrejtett kristályból fakad s árnyas ligetek közt, szűk mederben, csak lassan növekedve folydogál, hanem egyszerre mint egy áradó folyó lépett ki a működés térségére, életadó nívét gazdagon osztogatva szét bércecs hazánk összes vidékeire. Nem sokáig keseregtek erdői kath. hivesink feledhetlen emléktü püspökük (Lönbart Fereve) elvesztése felett, ime tündöklő fényben jelenik meg előttük az új főpásztor s benne kesergő bújokban csakhamar teljes vigasztalásukat találták. Mint ragyogó nap, nem mint bolygó, tünt fel egyszerre egyházmegyénk borongós egén, hogy hitének és tudományának fényugaraival, szeretetének s jótékonyágának meiegével világosítsa és termékenyítse azt.

Nem rettent vissza a reá várakozó bokros teendők óriás halmazától, nem habozott, nem töprengett, hogy miként fog megküzdenni nagy feladata nehézségeivel, hanem miutha édes megvényk szülőföjé lett volna, az itteni helyzet és sajátos viszonyok teljes ismeretével, bámulatos tájékozottsággal „manus ad aratrum ponens“, a szent Lélek sugallata szent lelkesedéssel azonnal hozzáfogott apostoli nagy munkájához. „Exiit cito in plateas et vicos civitatis; — exiit in vias et sepes, ut pauperes ac debiles et coecos et caecos“ az Ur szent hajlékba édesgesse. *Exiit ad pauperes*, a testi és lelki szegényekhez, az ügyefogyottakhoz. Ott látjuk őt, a szeretetteljes apostolt, mint törlőgefi a hozzá mint jól ismert jötevőjükhöz tömegesen folyamodó árvák, özvegyek, szűkölködők és elhagyatottak könnyeit. Óráig látjuk őt fáradhatlan buzgalommal ülni a gyóntatószékben, hogy a büu salajától elborított igazi szegény lelkeket tisztára mossa. Ott látjuk megnyerő kedves alakját az árva, szegény és mendedkházakban, a kórházakban, az elmegyógyintézetekben, börtönökben s más javító- és humanus intézetekben, hogy a csüggedő lelkekre enyhítő balsamot áraszson.

Exiit ad debiles. Elbagyva fényes palotáját sietve keresi fel a zsenge fiatalság seregét, hogy megtörje vele az élet kenyerét, hogy a még fogkony sziveket a romlottság veszedelmétől megmentse, hogy újra szállhassa atyai szívének választottjait, miglen Krisztus ő bennök kiképződik. Lehet-e megindulás nélkül szemlélni a megható képet, a nagy főpapot a vidám iskolás gyerekek festelen körében, midőn ezek a rendkívüli nyájasság és lebilincselő kegyesség által önként felhátorítva, repdeső örömmel tódulnak szeretett „püspök-bácsi“-jukhoz? Midőn pedig főpásztori ajkait a lelkieleg gyengék, az ingadozók, a lanyhák és közömbösök előtt meg-

nyitja: összefoly mint az eső tanítása, hull mint a harmat szó lása s felüdíti a kiszáradtkebleket, megerősíti a felüdültteket.

De nem halgat a lelki vakok és bémultakkal szemben sem, *excit etiam ad cecos et claudos*. Apostoli bátor sággal és tekintéllyel, mint egy szent. Leó emeli fel szavát az alabolygatók ellen, riadólag harsogtatja a barcias kürtöt a társadalom létét fenyegető kereszténytelen szocializmus, a nihilizmus és anarhizmus pokoli fajzatai ellen: szóval oportune importune, minden alkalommal ellene áll a mai kor megmétélyezett, ferde, istentelen irányának.

És e minden fontos társadalmi kérdésre kiterjedő, az Üdvözítő drága vérvél megváltó lelkek minden érdekét felkaroló magasztos ügykörbe „compellit intrare“ első sorban azokat, kiket „szeretett munkatársainak“ nevez. Hogy a tan- és lekipásztori erők szellemi fejlesztése és szivnemesítése mennyire képezi főpásztori gondját, ékesen szóló bizonyítékai ennek a gyakori nagyszabású szent gyakorlatok (két és fél év alatt már ötször), a feldolgozásra általa kitűzött s a koronagyűlésekben megbeszélés tárgyát képező témák, a papjaihoz oly gyakran intézett apostoli buzdító szavatai, remek körlevelei. Eképen egyesítve papjait az Ur termékeny szó löjének művelésében, mint vezér maga megy előre, hogy mutassa meg, mily önfeláldozással kell ültetni és öntözni. hogy munkánk után az egekől növekedést várhassunk.

Szemlélhetem őt még mint állhatatos főpapot az imádkozásban, mint buzgó főpásztort a szent ténykedésekben, mint fáradhatatlan apostolt, midőn százak, ezrek várják főpapi kezeinek rájoktételeit a megerősítő szentségnek s az anyagok eledelének kiosztásában. Emerengének még sokáig a lelkemben mindigre megújuló ama meghatározó kép előtt, midőn a szent. Alajos lelkületével megáldott főpapot az áldott Szűz Anya iránti gyöngéd tisztelet- és szeretetben hévvel buzgólkodni, midőn a cskesenyői búcsuk s a kolozsvári könnyező Szt. Szűz 200 éves jubilaris ünnepélyének impozáns módon való kifejtésében fáradozni s ez által a közpietást óriásilag emelkedni s tért hódítani látom; igen, midőn mint gyarló, igénytelen szolga, Püspökömet, Atyámat szemlélem mely áhitattal leborulva az oltár előtt, szive teljes melegével felajánlani megyejét, papságát és híveit Jézus legszentebb Szívének oltalmába.

Ugy de kifogytak tér- és időből, ha elbeszélnem kellene mindama dicső tetteket, melyeket a lánglelkű főpásztor oly rövid idő alatt tett. Tudjuk és látjuk, hogy fáradhatatlan apostoli működése, kiapadhatatlan munsaszeretete, s a nyomában mindenütt felvirágozó óriási eredmény — ritka jelenség, mondhatnám páratlan az erdélyi egyházmegye történelmében. „Omnes testimonium illi dant, et mirantur in verbis gratiae, quae procedunt de ore ipsius.“ (Luc. IV. 22.) Azért nem is akarom kedves pályatársaim türelmét tovább fárastani.

De mégis jól esett erről szólanom, jól esett erről tanulnod, már csak mintegy tiltakozásképpen is azon otromba támadások ellen, melyekkel a féktelen sajtó, különösen a kerületi székhelyen is megjelenő, türelmetlenségükről oly bírhat Lutheranus lapok is (az idén már harmadszor) áldva szeretett főpásztorunkat sérteni nem átalották. Szolgáljon Atyánkat magasztaló e gyenge szavunk, mint a kerületi gyűléssől felhangzó, ünnepélyes tiltakozás és visszavágás, de buzdítással is arra nézve, hogy a széternyedés és felozlás e napjaiban annál szorosabban ragaszkodjunk hitben, tani-

tásban, szellemben és életben kegyelmes főpásztorunkhoz; mert csak így válhatunk életerős fává, melyet megdönteni a rombolás szelleme nem lesz soha képes!

Es most szabadjon az utolsó gyűléstünk óta kerületünkben történt változásokat megemlítenem, melyek ugyan köztudomásúak, de melyeknek a koronagyűlésekben való felemlítése, már csak a jegyzőkönyvben való megörökítés végett is, szokásban van.

Mindenkelőtt örömmel jelentem, hogy kerületünk egyik kiváló, az egyház, társadalom, kultúra és hazafiság terén gazdag érdemeket szerzett tagját, kit papságunk közbizalma annak idejében a kerületi jegyzői állásra egyhangulag megválasztott, — értem ngsos Bakk Endre Fer. Jozs. rendi lovag és vizaknai plébános urat, — gróf püspök úr ő méltósága, a kerületi jegyzői állásban megerősítván, a főfőesperesi címmel is kiténtetni méltóztatott. Azt hiszem, mindnyájunk őszinte közörmét tolmácsolhatom e kiténtetés felett, annyival is inkább, hogy erre valóban méltó, érdemteljes munkát koszorozott elismeréssel a főpásztori kegy. Kívánjuk ő ngsának hosszú boldog életet, a földi jó egészségét, hogy az erd. egyházmegye dignitáriusai sorában super candidatum positus, még sokáig legyen corona sacerdotum, sokáig luceat ús, qui in domo sunt!

Püspök úr ő méltósága magas rendelete folytán továbbá eltávolított kerületünkből ftdő Szóts János volt szeredabelyi plébános Petrosnybe, Balázs Ferenc volt uszeben-külv plébános Altorjára és Melezer Károly volt uszeben-bely. káplán lelkészi minőségben Töresvárra. E kedv s pályatársaink távozását veszteségnek mondhatnám, mert hisz rokonszenves, fista jellemű modoruk a közbizalmat és szeretetet vivta ki maguk részére. De mert eltávozott kedves testvéreinkre nevez ezen változás előmenetel és ők új otthonukban is ugyanazon anyamegye munkása, mint mi: őszinte testvéri szeretetünk kíséri őket a távozás s míg emlékeket keblünkben biven megőrizünk, kívánjuk, hogy a jó Isten szent. kegyelme vezérelje és támogassa őket és új pályájukon kifejtendő, mint itt is kifejtett, buzgó papi munkásságuknak legyen miadig, gazdag sikere!

Azonban veszteségünk gazdag kárpótlást nyert. Négy új taggal szaporodott kerületünk papsága, és pedig: it. Georgievics Sandor nagysinki plébános, Kovács Károly nszeben-külv. lelkész, Dobordán Károly orláthi lelkész és Káoszonyi Alajos újmisé és nszeben-belvárosi káplán urakkal. Őszinte érzelemmel s minden fenntartás nélkül már is előlegzetten teljes bizalommal üdvözljük e nagy reményekre jogosított fiatal pályatársainkat s midőn szeretetünkbe fogadjuk őket, megelegedést, kitartást, állandó munkakedvet kívánunk nekik, hogy adjavante Spiritu Sancto a bennök helyezett várákőzésnak mindenha megfelellesseuk. Vivant omnes!

Ezennel a gyűlést az Ur nevében megnyitom.

Gidófalvy Gergely.

c. prépost, főesperes.

A spiritizmus terjedése Csikban.

A modern szellemekben való hit, mint valami áradat, úgy terjed a székely nép közt. Mindenki a spiritizmusról beszél, mindenki aziránt érdeklődik „Mi az a szellem idézés?“ „Igaz-e, hogy a halottak lelkei megjelennek?“ „Igaz-e, hogy még a papok is hívei a spiritizmusnak?“ Szájról szájra szálló igék

ezen minden társaságban. Tövélyi munkáját csaknem minden intelligensebb ház asztalán meg lehet találni. Olvassák, tanulmányozzák és a leirt szellemidézéseket kísérletezik, utánozzák. Ismerek községeket, mint pl. Győ-Szt.-Miklós, Csik-Szt.-Márton, Csik-Szt.-Király — hogy többet ne is említsek — hol rendes seanceokát tartanak csaknem minden este, melyekre a hiszékeny nép seregesleg fődul: meghallgatni a túlvilági szellemek nyilatkozatait. A három ábu asztalka tánc, kopogása, mely a spiritizmus legelső jelensége, több családi összejövetenél rendes időöltés; a közvetett szellemírások, szellembeszélések, a spiritizmus e haladottabb jelenségei már napi renden vannak. Iró és beszélő médiumokat pedig minden társaság talál. Zárt kézláncot alkotnak az asztal fölött, s ki a társaságból a lánc következtében átömlő álati delezesség (fluidum) hatása alatt elszenderül: az lesz a médium, vagyis a közvetítő az emberek és a szellemek között. E közvetítőbe szállanak bele a szellemek a seanceokon, és tesznek feleleteket a kérdésekre. A feleletek, vagy direkt, vagy indirekt csaknem mindig megadódnak és sokan annyira meg vannak győződve arról, hogy a feleletek szellemektől jönnek, hogy alfabetának tartják, a ki azt tagadni meri. Innen aztán óriási kíváncsiság támad betekinteni a más világba, meg tudni a másvilág titkait, beszélni az elhunytakkal, s feltedni azokat a titkokat, melyeket ők magunkkal a sírba vittek. Így az amúgy is babonára hajló székely vakon megy bele a spiritizmusba, melynek élén rendszeren a vallásukkal keveset törődő félintelligens egyének állanak, kikre igazán talál hogy: „a hitetlenek a leghiszékenyebbek.“ A mi természetes. Millió titkokkal állanak szemben még a legtudósbak e mék is. Mennyi titokba ütközik bele most a félig művelt elme, melynek tudásvágyát az inkorrekt hirdetőirodalom elégti ki efemer dolgokkal, mely a vallás tanításával szemben — mely a hit világával minden elmét felvilágosít — teljes vak-ságban, sőt crassa ignorantiaiban szenved? Bele van oltva az észbe a vágy: tudni és ismerni mindent; e vágyat, ez ismeretszomját nem elégíti ki, a tengernyi titkot nem magyarázza meg neki a vallás, mert ezt ő nem ismeri, kerüli. Video meliora, proboque; deteriora sequor, tehát más úton-módon igyekszik feltárni önmaga előtt a titkok tárbázát. Erre pedig itt van a spiritizmus; tehát hallgatja a médium érdekes nyilatkozatait; hogy is ne, hisz szellem beszél belőle, a szellem ismerete pedig tengerenagy a mi ismeretünkhöz képest — különösen a másvilágról — és hisz. Mit mondjunk most az egyszerű emberről, ki minden halucinációt szellemjelenetnek néz?

Szeretném itt kifejezni a spiritizmus veszélyeit a népre nézve, de ennek nem látom szükségét, mert azok, kik azzal megküzdési vannak hivatva t. i. a papok, azokat gondolom eléggé ismerik, csak arra akarom felhívni: „videat consules!“ Ne nézzük télen könnyen a spiritizmus terjedését Csikban, mert ha annak tanai ismeretek lesznek a nép előtt, óriási rombolást vihetnek végbe a nép hitéletében.

A reinkarnáció, a szférák létezése, a pokol tagadása, a Szt. Háromság reinitó elferdítése, az egyház legszentebb tanainak letagadása lévén a spiritizmus tana, ez semmi esetre sem szülhet jót a nép között. Az a tan, hogy a kereszttség csak szokás, a házasság szentsége csak ceremonia, mennyire hizeleg a polgári házasságnak! Az a tan, hogy nincs örök

szünetés, csak ideiglenes áthatolás a szférákon a biztos életig az Istenhez, mennyire hizeleg a bűn terjedésének!

Egy elkéseredett asszony a mulkor azt mondotta nekem, hogy ő öngyilkos lesz, hisz úgy nincs pokol, mert ő úgy hallotta a szellemidézőktől, illetve a szellemektől.

Azt is tudjuk meg, hogy egy híres spirítista bevallása szerint: a spiritizmus a protestantizmus terjesztésére van hivatva. És Csikban „jam, ardet Ucalegon.“ Győ-Szt.-Miklós-on most épült ref. templom, Csik-Szeredában a szekta magát erősen tartja, s a ref. pap vidékre igen gyakran kezdett kiszállni . . . ! Principiis obsta!

Igaz ugyan, hogy a mostani seanceok itt most még csak ártatlan kísérletezések és vallásos színezetűknél fogva, mert ott imádkoznak is — talán egyelőre nem sokat ártanak. De a járványos betegségek csak egy bacillus is képes halált okozni, ha beteges tüdő szívta magába. Es ki biztosít, hogy hiteink hitükben oly erősek, hogy őket megingatni nem tudja semmi? Szt. Pál mondja, hogy: „a sátán átalakítja magát a világosság alyalává, hogy a jónak látszata alatt rosszat csepegtessen az emberek szívébe.“ A spiritizmus vallásos színezete nyilván ez a játszma, és semmi egyéb.

En a spiritizmus terjedésében Csikban nagy veszélyt látok. Es a ki aggyilyomon gunyosan nevet, az olvassa el Volkenbergnek „Spiritizmus“ c. művét és megfogja látni, hogy aggyilyom nem alaptalan, de egyszersmint megfogja tanulni belőle azt is, hogy miért kell a spiritizmusnak utját vágni és veszélyeit a székely népről elhárítani.

Bocskor Ferenc.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Hírek a katolikus világból.

Nagy remények és vágyak, aggodalmak és sejdítések között megyünk át az új évbe, mely a XIX. század záróköve. S annál nagyobb szükség van, hogy legalább a remény kecsgetesse a népeket, mivel az emberi művelődés haladása nem tudja megszüntetni azokat az emészto bajokat, melyek az egyes népek életét sorvasztják. Bármerre tekintünk a népek között, mindenütt egyenetlenséget, villongást, erkölcsi süllyedést látunk, a melyek azt mutatják, hogy a béke uralma, az emberiség valódi javainak és igazi szükségleteinek felkarolása aig képzelhető messzeségében kéklenek az idő szűkeségének.

Az 1899. év néhol valóban rosszul végződött. Ott van például Olaszország, mely ugyan fennen dieselszik, hogy a nemzeti egyesülést — tudjuk mily úton, — végrehajtotta, de azért a belső romlás jeleit eltakarani nem tudja; egyik évben szocialis forradalmat kell legvirágzóbb városában elfojtania, azután legelőkelőbb emberei jutnak pénzügyi szédelés miatt pellengére, most meg igazságszolgáltatása s az állami rend maga mutat fel gyógyíthatatlan fekélyeket. A Notarbartolo pör igazán rendkívüli sok szeméttel tetett felszínre, a melyek igazolják, hogy az „Unita Italia“-ban a titkos szövetkezetek: a mafia Siciéliában, a camorra a Nápolyban, s más apróbb bandák Olaszország más vidékein hatalmasabb magánál az államnál s egészen a miniszteri székekig felnyúló összeköttetéseikkel még az igazságszolgálta-

tást is megakadályozzák. Miori tábornok hadügyminiszter, a ki annak idejében Palermóban biztos volt tanuképen beidéz-
tetvén, felvilágosítást nyújtott arról, mily összejárás volt a
hivatalos közegek közt, hogy a maffia kötelékébe tartozó
bűnösök elkerüljék a büntetést. A kormány maga gyöngé-
ségből, vagy rabságból, vagy mivel hasznukat is vette, meg-
túrta a titkos szövetségeket, míg aztán úgy a fejére nőttek,
elhatalmasodtak, hogy most ugyancsak nagy energia és
szívósság kell kiirtásukhoz.

Ettől a kellemetlen történetől eltekintve Italia és kivált
Róma a szent évre készül elő. Az egyház háladatlan leánya
még most is élvezi szerető anyja jótéményét. A szent év
százezer számban szólítja a szent városba az idegen zaránd-
dokokat, kik gazdaságilag is nagyon hasznára lesznek Olasz-
országnak, mely tengerentúli vállalataival vért és pénzt
már két ízben hába pocsékolta. De az egyháznak az a
közvetett jótéménye sem tudja kibekíteni a szabadkőmű-
veseket, az antiklerikálisokat, a protestánsokat, a kik minden
áron meg szeretnék akadályozni, vagy legalább hatását
akarnák esékkenteeni a szent évnek. Az egyik rész nagy
szabadkőműves gyűlést tart Rómában, a másik a megfélemlítés
fegyverét használja s colleivál ijesztgeti a jámbor
hívőket, mintha Mekkáról s nem Rómáról volna szó. Dühök-
ben igazán százalomraméltók a szegények. Erőlködésük
hiábavalónak fog bizonyulni, a mennyire az előjelekből
ítélni lehet.

Igy mindenekelőtt részt vesznek a katolikus egyház
és az egyház látható feje iránti ragaszkodás kifejezésében a
franciák. A pápa látni kívánja a francia népet la Salle boldog-
gá avatásánál 1900. máj. 24-én. A mozgalmat a zarándoklat
ügyébe maga a párisi bíboros-érsek vezeti s minden
egyháznyegye képviseltemi fogja magát a nemzeti örömtü-
pen. Hasonlóan zarándok sereg megy a szent városba április-
ben Portugaliából, májusban Lengyelországból, aztán
Salzburgból, szeptemberben Svájcban stb. A katolikus hívők
szent együttérése, hite, hatalmas erőt fog nyerni az egyház
látható fejének s az örök városnak látásából. A katolikus
hitélet új erőre fog kapni azoknak hevülése által, kik a
szent helyeket s emlékeket szemtől-szembe látták.

A katolikus hitéletéről s annak megújulásáról már
most is sok jót lehet mondani. Legelőkelőbb működést fejte-
nek ki a katolikusok Németországban, hol erős egyesületi
életet teremtettek. De nem kevesebb tevékenységgel működ-
nek Svájcban is, a hol fel is keltették a protestánsok félté-
kenységét. Zürichben pl. szükségesnek tartották, hogy nép-
szerű előadásokban fejtsék ki, mi a különbség a kath. és
protestáns egyház között. -- Bukovinában is most van folya-
mathan egy általános katolikus szövetséget felállításra, a mely
egészen a „Società primaria Romana per gli interessi
catholici“ mintájára szerveződik s az lesz a célja, hogy
Bukovinának római, görög és örmény katolikusait közös
célok érdekében egyesítse. Ha nemzetiségi és politikai tekintet-
ben különböző irányban haladnak is, a katolikus érztel-
ben egygőre kell forradniok.

Ennek az együttérésnek kell érvényesülnie az egész
világon, mivel csak így lehet megvalósítani ama nagy érde-
keit az emberiségnek, a melyek kezdetül fogva az egyház
működéséhez fűződnek s a melyeket más úton eddig meg-
oldani nem lehetett.

Koronagyűlés.

A *Szeben-fogarasi* esperesi kerület papsága, minthogy
sok közbejött akadály miatt előbb nem volt lehetséges, mult
év december hó 5-én tartotta meg őszi korona gyűlését a
nagy-szebeni belvárosi plebániá-lakban. A kerületi papságból
11-en voltak jelen a gyűlésen, a melyet szt. mise és Veni
sanete előzött meg. A koronagyűlést az elnöklő prépost-főes-
peres, Gidófalvy Gergely, igen szép, eszmékben dús irodal-
mi színvonalon álló beszéddel nyitotta meg, mely nagy ha-
tást gyakorolt a jelenlevőkre. Bakk Endre tb. főesperes
indítványára a gyűlés elhatározza, hogy a beszéd a maga
teljes egészében a jegyzőkönyvbe fölvevessék és nagy fon-
tosságú tartalmánál fogva az egyházmegyei lapban is közzé
télessék. *)

1.) Elnöklő prépost-főesperes előterjeszti ezután az er-
szébetvárosi főesperesi kerület papságának egy átiratát a
vasár- és ünnepnap teljes munkaszünetre vonatkozólag. A
koronagyűlés helyeselőleg esatlakozik az átiratban foglalt in-
dítványhoz és Bakk Endre, tb. főesperes kerületi jegyző-
nek e tárgyra nézve tett fejtegetéseit helyeselve, fölkérendő-
nek véli püspök úr ő Méltóságát, hogy az illetékes for-
mumnál kegyeskedjék oda hatni, hogy kiadandó rendeleteik
értelmében vasár- és ünnepnapokon minden hivatal szüneteljen,
nemkülönbön pedig minden ipartzlet, kereskedés, szeszme-
rés reggeli 1/2 10 órától kezdve bezárva maradjon, az iparo-
sok pedig tanácsokat istenitisztelőre küldjék.

2.) A marosi esperesi kerület papsága átiratilag in-
dítványozza azt, hogy a tungens főesperesek nyugdíja megfelelő
arányú kvóta emelés mellett 1000 frtra egészítettessék ki. A
koronagyűlés méltányosnak találván ezen indítványt, fölkéren-
dők véli püspök úr ő Méltóságát, hogy a papi nyugdíjszá-
bályok 13-ik §-ának legkegyelmesebb megváltoztatásával a
tungens esperesek nyugdíját, ha lehetséges, minden kvóta
emelés nélkül 1000 frtban állapítsa meg.

3.) Bakk Endre tb. főesperes ezután a kántorok mű-
ködéséről szól és pedig az egyházi énekre vonatkozólag.
Megjegyzi többek között, hogy egy jó és képzett kántornak
szép éneklése nemcsak a hívekben fokozza az áhitatot, hanem
még a legszentebb áldozatot bemutató papban is, míg a rossz
hangú kántornak éneklése zavarólag hat az egész isteni tisz-
teletre. Kivánatosnak tartja ennél fogva az egyházmegyei fő-
hatóság intézkedését fölkerüni arra nézve, hogy minden
parochiát vallásos szellemű, kellő képezettségű biró, kellemes
orgonáló és éneklő kántor-tanítóval lásson el, a mi
azonban csak úgy lesz elérhető, hogyba tanítóképzőnk a
kor színvonalára emelkedik; ha minden róm. kath. tanítói gyű-
lés egyuttal kántori gyűlés is lesz, a mely alkalommal meg-
tartandó isteni tiszteleten a kántor-tanítók fölvaltva szolgál-
nak, funkciójuk, ép úgy, mint a mintatanítás bírálata alá jön
s a gyűlésen kántorügyi felolvasások is tartatnak. Felső-
lálónak indítványait a koronagyűlés helyesli és azokat elfo-
gadja.

4.) Ugyancsak Bakk Endre tb. főesperes indítványára
gr. Zichy Nándor úr ő Excellenciáját, mint a magyar kat-
holikusok csodálatra méltó büszgő világi elnökét, mint azon-
derék, igazi katolikus főurat, a ki az egyház-politikai küz-
delmekben is mindig oly nagy erélyt s buzgalmat fejtett ki
a kath. vallás és egyház java s érdeke, megvédése, előmoz-

*) Lapunk mai száma hozza.

dításában, — a koronagyűlés sürgönyileg a legmelegebben üdvözölte születése napja hetvenedik évfordulója alkalmából.

5. Ezután a püspök úr ö Méltósága által kidolgozás végett kitűzött tételre került a sor. A beadott dolgozatok közül Prokupek Sámuel kir. kath. Terézvárosi igazgató és Bakk Endre tb. főesperes dolgozatai olvastattak föl, az egyes tételek fölött pedig igen érdekes és tanulságos eszmecsere folyt. — A beadott dolgozatok püspök úr ö Méltóságához küldettek föl a kiküldött revizorok által való megbirálás végéig. E tárgygal az igen szépen és tanulsággal teljesen lefolyt koronagyűlés befejeződött. —

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Majláth Gusztáv Károly gr.** erdélyi püspök urunk szombaton délután 6 órákor érkezett Kolozsvárra a személyvonattal.

Még az nap meglátogatta az országos Karolina-kórház betegleit, a kiket a vallás szavaival vigasztalt s Istenben vetett hitükben megerősített.

Vasárnap, (december 31-dikén) esti 6 órákor az ó-év estéjén a főtéri templomban szent beszédet tartott a templom minden részét zsúfolásig megtöltő nagy közönség előtt. Püspök urunk érdekesen beszélt az alkalommal is és beszédében kiemelte a keresztény vallás fontartó erejét, mely kilenc századon át őrizte meg nemzetünket.

Beszéd után visszatért a nagy oltárhoz és hálaadó istentiszteletet tartott nagy segédlettel a fényesen kivilágított templomban. A hálaadó istentisztelet után az összes papság közreműködése mellett éjjeli 12 óráig gyóntatott és a fényesen kivilágított nagyoltáron elhelyezett legm. Oltáriszentséget imádta.

Tizenkét óra után, az új év megszületése pillanatában csendes misét mondott, mely alatt Pap Márton, a plebánia új kántora igen szépen karácsoni és újévi szent éneket énekelt, orgonakiséret mellett.

A szent mise alatt a hívek tömegesen járultak a szent áldozáshoz; szent mise végén püspök urunk ünnepélyesen ajánlotta egyházmegyéjét az Üdvözítő szentséges Szívének.

Újév napján délelőtt 9 órákor a Biró Béla apátplebános által celebrált infulás misén püspök urunk teljes ornátusban jelent meg és a stallumban foglalt helyet. Mise után meghaligatta az apátplebános emelkedett hangú egyházi szónoklatát. Az istentisztelet után újévi tisztelgéseket fogadott.

Az üdvözlők sorában először a központi papság jelent meg Biró Béla apátplebános vezetése alatt. Ezután a kolozsvári kath. egyházközség tagjai dr. Farkas Lajos főgondnok vezetése mellett. A tisztelgő igazgató-tanács élén pedig dr. Szamosi János egyet. tanár üdvözölte a püspököt. A tanítók és tanítónők testületileg tisztelgtek püspök urunknál. A tisztelgő tanítói kar érzelmeit ugyancsak Biró Béla apátplebános, mint az iskolák élén álló igazgató tolmácsolta. Ezután a kegyesrendiek tisztelgése következett, a kiknek nevében dr. Vajda Gyula egyet. tanár üdvözölte főpásztorunkat.

Püspök urunk az egyes testületek vezetőinek üdvözlő szavaira kegyesen és szeretetteljesen válaszolt. A testületek tisztelgése után még egyesek jó kívánatait is fogadta.

Délután Palkovics József altábornagy és Biró Béla

apátplebános társaságában meglátogatta a honvéd-fogdát, a hol a foglyokhoz vigasztaló szavakat intézett és azokat javulásra buzdította.

Másnap délelőtt 10 órákor megjelent a Szent-Antal kenyereinek osztásán a Szent-Ferenc-rendi szerzet óvári templomában, délután fél 6 órákor pedig részt vett ugyan-csak a Szent Antal társulat felhalvasó estélyén.

Püspök urunk 3-án a reggeli gyoravonattal tért vissza székhelyére, hogy a szent évet Vízkereszt napján a székes-egyházban ünnepélyes nagy misével és szent beszéddel bevezesse.

— **6- és új év.** Ó év estéjén Steinicz Ede kanonok plebános ur szónokolt a „Te Deum“-ot Fábrián Sándor nagy-repóst ur végezte. Éjféli mise az irtalmas nővérek templomában volt; szépszámú ábaitos közönség gyűlt egybe, melynek buzgalmát nagyban fokozta, hogy mintegy 200-an járultak az Oltáriszentséghez. Újév ünnepén Ujfalusi József dr. apátkanonok ur pontifikált s a szónoklatot Szabó Gy. székesegyh. káplán tartotta.

— **Konverzió.** Újbold egy meghat. ábaitteljes vallásos szertartásnak voltunk tanúi december 30-án, melyet kegyelmes főpásztorunk ö méltósága végzett a püspöki kápolnában lelki életünk épülésére. Ugyanis egyszerre ugyanazon köztszűzletben álló magyar neves családhoz tartozó négy katechumenustól vette a katolikus hit bevallását, a kik elődeik ősi szent hitére tértek vissza. A szent mise végzetével ö méltósága a megtért család két újabb tagjának a bérnálás szentségét is feladta s a szertartást oly illetett beszéddel zárta be, mely a megtértek szívét láthatólag áthatotta, kik éltik e forduló pontjára mindég igaz áhitattal fognek visszaemlékezni. Ez azt látszik tanusítani, hogy a mi vallástalan századunk végén is még vannak emberek, kik az igazságot keresik és Isten segítségével azt fel is találják. P.

— **Jubileumok.** A „Vera Roma“ utolsó s ama érdekes adatokat hoz a szent év megünnepléséről VIII. Bonifác idejétől kezdve XIII. Leóig.

I. VIII. Bonifác 1300-ban nyitotta meg a szent évet. A zárandokok száma meghaladta a két milliót.

II. 1350-ben VI. Kelemen alatt az Avignonban időző pápát Caetani bíboros be yettesítette. A zárandokok száma oly nagy volt, hogy Villani történetirő szerint többen elvesztek a nagy népesődületben.

III. A 3. jubileumot IX. Bonifác hirdette ki 1390-ben. A nagy szakadás miatt a zárandokok kevesebben voltak. A pápa 1400-ban a század utolsó évében újra jubileumot hirdetett; a dühöngő pestis dacára ez egyszer óriási volt Rómában az idegenek száma.

V. Márton 1423-ban ille meg az 5. szent évet, követve a régi számítás, mely minden 30. évet tartotta szent esztendőnek. Az Itáliában, Német- és Franciaországban dúló háború ártott a római ünnepegeknek. Annál nagyobb néptömeget látott a 6. jubilaris esztendő V. Miklós alatt, a mikor a nagy néptömörület következtében az angyalhid leszakadt és sokan a Tiberisbe vesztek.

Az 1475. év IV. Sixtus alatt kevés idegent látott Rómában, mivel a sok háború veszélyessé tette a közlekedést. VI. Sándor és VII. Kelemen sem ültette meg a szokott fényvel a szent évet, mivel különösen Németországban már feltűtötte fejét az eretnekség. 1550-től, III. Gyula alatt a szent év buzgó megülőinek száma mindig gyarapodék. XIII. Gergely urakodása alatt 1575-ben már oly nagy volt az újonnan megújított zárandokházak idegenieinek száma, hogy átlag egy napra 100.000 idegent számítottak. Számtalan protestáns és kalvinista megtéréséről szólnak az akkori írók. VIII. Kelemen 1600-ban körülbelül 3 millió zárandokot lát; hason-

lóan VIII. Orbán 1625-ben, a mikor pestis és háború kegyetlenül szedte az áldozatait. X. I. ce idejében (1650) a elül! „Trinita dei Pellegrini“ hospiciuma 3 nap alatt 308533 személyt vendéglát meg, nem számítva a 25902 „lábbadozót.“ Használó arányt mutat fel a 15, 16, és 17. jubiláris esztendő. Az utolsó a 17-ik XIII. Benedek alatt (1725) 370 felszabadított rabszolgát látott Rómában.

Az 1750, 1775. és 1825-ben tartott szt. évről csak azt mondják a tudósítások, hogy az idegenek száma megszámlálhatatlan volt. Az 1825-iki szt. év szt. kapuja megnyitásánál jelen volt XIII. Leó pápa mint 15 éves ifjú.

1800-ban nem hirdettetett az egyház bücsű esztendő a francia forradalom szomorú következményei miatt. 1850 és 1875-ben az „Italia unitura“ és „unita“ akadályozta ezt meg.

Az 1825-iki szt. év megüleséről sok érdekes apróságot tud a római nép. Akkor a „governatore di Róma“ szigorú ediktumot bocsátott ki, hogy a kereskedők, fűszerárusok, mészárosok alapos vizsgálat alá vegyék mérlegeiket, rendén var-e minden. A mészárosok még azt a parancsot is kapták, hogy minden „libra“-hoz egy „uncia“-t adjanak az egész szt. év alatt ráadásért. Külön e célra rendőröket rendeltek ki, kik minden csalást a legszigorúbban büntessenek meg. Az egész szt. év alatt zárva voltak a színházak és csak a 4 főtemplom látta a római népet. És hogy ez tisztességesen jelenjék meg a templomban, a pápa helyettese szigorú rendelettel szabályozza a nép öltözetét és viseletét. Kegyetlenül ostromozza a római asszonyokat, kik annyit csevegnek a templomban és megbagya a szt. kapuk őreinek, hogy asszonyt, a ki nem hallgat és aki fejét kendővel be nem fűdi, a szt. küszöbön át ne engedjenek.

Azt mondják, hogy most is azt gondolta a római nép, hogy szt. Péter terén fog a pápa a templom elé vonulni. Még a régi jó időben szokásos 101. gyűlést is leste, mely jelzi a szent kapu megnyitását, 1825-ben 3 napon át naponként 3 óra hosszat zúzták Róma összes harangjai. Most csak két napon át egy-egy felőrt szólottak.

Azzal sem tud még megbarátkozni a római nép, hogy neki csak jeggyel szabad pápát látni. Erősen tudnak okoskodni. A pápa nem is idegeneké, hanem az „övéké.“ A „Cupolone“-t a (szt. Péter templomát) a jó Isten csak nekik szánta és lám, még jegyet sem kapnak, hogy szt. Pétert köszöntsék.

— **Mit nem csinál a stóla?!** Az orbai ev. ref. egyházmegyének a mult év vége felé tartott egyik papi gyűlésén Földes György ev. ref. lelkész „Az egyházyoltikai törvények folytán szükséges kura pásztorális intézkedésekről“ c. felolvasást tartott. A mindennapi életből vett adatokból azon szomorú tapasztalatokra jut, hogy ha az orbai egyházmegyében nem is, de bizony széles e hazában igen sok helyen érezhetni a polgári házasságuk kedvezőtlen hatását a protestáns egyházakra. A felolvasó ezen elvből kiindulva, hogy a jók, az igaz, buzgó keresztények ugy sem mellőzik az egyházi szertartást, a vallástalanok, az egyháziatlanok pedig méltán sajnálnak némi egyházi rendszabályokkal hanyagságuk vagy épen vallástalanosságuk miatt, batározati javaslatot terjesztett elő, mely több pontjaiban a következő:

„Mindenek előtt az Isten igéjének hatalmával, a sze-

etet melegevel, a rábeszélés szavaival a papi prudentia megfontolásával minden lehető el kell követnünk a végre, hogy hiveink az egyházi szertartásokat mint egyházas, vallásos életünk multhatlan postulatáit, igénybe vegyék. Azután arra kell törekednünk, hogy az esketési és keresztelési stólat minden áron megváltunk, sőt addig is, míg ez lehetséges lesz, szüntessük be azt, különösen a szegényebbekkel szemben szem előtt tartván Ildvezítőnk kijelentését: mit használ, ha valaki az egész világot megnyeri is — anyagiakban — ha a lelkekben kárt vall?!”

„Es ha mindezeknek dacára is találkozának olyanok, a kik az érintett szertartásokat el mellőznek, azokkal szemben mint a kik szándékosan *excommunicáltak* (nini!) magokat az egyház kebeléből, batározottan ki kell mondanunk s kérielhetlenül végrehajtunk, hogy a ki az egyházi esketést mellőzi 1. semminemű egyházi tisztségre nem választható; 2. az urasztalához nem bocsátható; 3. halála esetén ugy a harangozás mint az egyházi szertartás részben, vagy egészen megtagadandó; s úgy szótén azoknak, kik a konfirmálást elhanyagolják — még ha 80 éves korukban halnak is meg — nagy haraggal nem szakgattunk, teletők prédikációt nem tartunk.“ „Azon szülőkre nézve, kik kisdedeik megkeresztelését el mellőzik, — bár nem állunk az ő testamentum azon rideg álláspontján, hogy: megbüntettem az atyák vékeit a fiakban, harmad és negyedigigen, — kereszteletlenül elhalt kisdedeiktől, kiknek megkereszteltetését szándékosan mellőzték, mind a harangoztatás, mind a temetési szertartás megtagadatik“, mert „nem a halott, hanem az élő szülő érez meg ennek sújtolását.“

„Mind ez ridegnek és a Krisztus szellemével ellenkezőnek látszó rendszabályokat javaslattevő azon legfőbb indokkal zárja be, hogy „híveinktől függ, hogy ezek örökre csak papíron maradjanak“, mert „ha már a stóla is megszüntetjük, egyenesen és világosan a vallás, egyház és Isten elleni tüntetés, kicsinylés, megvetés, semmibevevés jele lesz az, ha valaki e szertartásokat mellőzi, valóban méltó a büntetésre“

Az egyházi fenytiek a róm. kath. egyházban ősrégi, egykoru egyházunkkal. Az egyház azt engedetlen gyermekeivel szemben — ha a kérielhetetlen szükséglet parancsoltá — gyakorolta is. Ehhez joga volt, az kétségtelen. S hogy félremagyarázta, s elferdítette ezt a legtöbb protestáns történetíró s mindenik protestáns pap és levita?! S aztán a legújabb időkben is mekkora ribillió volt a liberális és protestáns lapokban, mikor az egyház egy-egy fenytíték alkalmazni kényszerült?! Türelmetlen, zsarnok volt a legenyhébb jelzője. Most már a kálmintákál is lesz fenytitek — a stóla apadása miatt. Hogy is mondta vala Vergílius; „Quid non cogis mortalia pectora auri sacra fames?!”

STUFLESSER FERDINAND

szobrász és oltár-építő

St.-Ulrich-Grödenben, Tirol.

Ajánlja fából készült, több színre festett

szent szobraikat

magasság centiméter 80 100 120 140 160 170 180

arany szegélylél ára fnt 23 35 50 68 84 100 115

Oltárokról és keresztutakról árjegyzéket és költségvetést ingyen és bérmentve küldök.

Ö sz.ntsége XIII. Leó pápa által 1894-ben kitüntetve.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: Zlamál Ágost.

Szerkesztőtársak: Bálinth György, Eröss József, Péter János dr., Wagner Sándor,

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.